

Etuuspalvelujen lakiyksikön opintotukiryhmä / Ilpo Lahtinen

16.3.2020

Viite: HE 15/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi aikuis-koulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Opintojen riittävä edistyminen opintotuessa

Opintojen edistymistä valvotaan opintotuessa eri tavoin korkeakouluopinnoissa ja toisen asteen opinnoissa.

Korkeakouluopinnoissa edistymistä on mahdollista valvoa kattavasti ja pääosin ohjelmallisesti sen ansiosta, että opintosuoritukset kirjataan riittävän ajantasaisesti rekisteritietoihin. Aiemmin Kela sai opintosuoritustiedot kultakin korkeakoululta. Nykyisin hyödynämme valtakunnallista VIRTa-opintotietopalvelua.

Korkeakouluopintojen edistymistä koskevan opintotukivalvonnan tilastotietoja:

- Opintotuen saajia lukuvuoden aikana 160 000
- Selvityspyyntöjä lähetetään niille, joilla suoritusmäärä on liian pieni 13 000 (8,1 %)
- Opintotuki lakkautetaan, koska opiskelija ei vastaa selvityspyyntöön 2 000 (1,3 %)
- Opintotuki lakkautetaan, koska opiskelijan esittämää selvitystä ei hyväksytty 1 000 (0,6 %)
- Opintotuki muutetaan määräaikaiseksi, koska opiskelijan tilanne vaatii seurantaa 1 500 (0,9 %)
- Opintotukea peritään takaisin 500 (0,3 %)

Toisen asteen opinnoissa opintojen riittävän edistymisen valvonta kuuluu oppilaitoksille. Oppilaitoksen on ilmoitettava Kelalle, jos opintotuen saaja laiminlyö opintojaan.

Kattava ja ohjelmallinen edistymisen valvonta ei ole ollut toisella asteella mahdollista, koska opintosuorituksia ei ole aiemmin kirjattu rekisteritietoihin. Tilanne on muuttunut lukuvuoden 2019–2020 alusta alkaen, kun käyttöön on otettu Koski-tietovaranto.

Kelan ja opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena on selvittää, miten Koski-tietovarannon opintosuoritustietoja voitaisiin hyödyntää toisen asteen opintojen kattavassa ja ohjelmallisessa edistymisen seurannassa. Suunnitelman mukaan muutokset tehtäisiin ensi lukuvuoden aikana niin, että ne tulisivat voimaan lukuvuoden 2021–2022 alusta alkaen.

Opintotuen takaisinperintä opintojen riittävässä edistymisessä

Opintotuen takaisinperintä ei ole yleistä opintotuen edistymisen valvonnassa. Tapauksia on lukuvuosittain noin 1 000 (toisen asteen tapaukset mukaan lukien). Lukuvuoden aikana opintotukea maksetaan noin 275 000 opiskelijalle.

Opintojen edistymiseen liittyvät opintotuen takautuvat lakkautukset ja takaisinperinnät ovat mahdollisia, koska niistä on säädetty opintotukilaissa.

Opintotukilain 5 b §:ssä

(...) Opintotuki voidaan lakkauttaa takautuvasti, jos opintosuorituksia on erityisen vähän ja olosuhteista ilmenee, ettei opintoja ole ollut tarkoitukseen harjoittaa päätoimisesti. (...)

Opintotukiasetuksen 3 §:ssä

(...) Opintosuorituksia katsotaan olevan erityisen vähän, jos suorituksia on keskimäärin vähemmän kuin 1 opintopiste tukikuukautta kohden tarkastelujakson ajalta. (...)

Aikuiskoulutustuen muutoksenhakuprosessi on erilainen, mutta käsitykseni mukaan voimassa olevassa aikuiskoulutusetuuksista annetussa laissa ei ole säännöksiä aikuiskoulutustuen takautuvasta lakkauttamisesta. Niistä säädettäisiin nyt käsiteltävänä olevan lakiesityksen 6 a §:ssä.

Opintojen keskeyttämisestä johtuvat etuuslakkautukset ja niihin liittyvät takaisinperintätilanteet ovat selvästi yleisempiä. Jos opintotukea peritään takaisin opintojen riittämättömän edistymisen vuoksi noin 1 000 opiskelijalta lukuvuosittain, opintojen keskeyttämisen vuoksi tehtäviä takaisinperintätapauksia on lukuvuosittain noin 10 000.

Kela saa opintojen keskeyttämistä koskevat tiedot VIRTAn ja Koski-tietovarannoista. Rekisteritiedon avulla opintotuen maksu voidaan keskeyttää ohjelmallisesti, mikä vähentää liikaa tai perusteetta maksetun tuen määrää. Se ei kuitenkaan poista sitä merkittävää työ-määrää, joka liittyy liikaa tai perusteetta maksetun tuen takaisinperintään.

Ystävällisin terveisin

Ilpo Lahtinen

vastaava suunnittelija
Kelan etuuspalvelujen lakiyksikön opintotukiryhmä